

ÇALIŞANLARIN İYİMSERLİK VE KÖTÜMSERLİK ANAKRONİZMASININ AŞİL SENDROMU ÜZERİNE ETKİSİ

THE OPTIMISM AND PESSIMISM ANACRONISM OF EMPLOYEES EFFECT ON THE ACHILLES SYNDROME

Ö. Okan FETTAHLIOĞLU

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Öğretim Elemanı, Kahramanmaraş/Türkiye
ORCID ID: 0000-0002-0621-1699

Ayfer ÇAKAR

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bölümü Doktora Öğrencisi, Kahramanmaraş/Türkiye
ORDIC No: 0000-0002-6274-019X

Reference Fettahlioğlu, Ö.O. & Çakar, A. (2020). "Çalışanların İyimserlik ve Kötümserlik Anakronizmasının Aşil Sendromu Üzerine Etkisi", Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:5, Issue:19; pp:852-864.

ÖZET

Bu çalışmanın genel amacı; çalışanların iyimserlik ve kötümserlik anakronizmasının, aşil sendromu üzerinde etkisinin olup olmadığını tespit etmeye yöneliktir. Bu genel amaç kapsamında, katılımcıların iyimserlik ve kötümserlik algılarını, aşil sendromu ve alt bileşenlerine yönelik algılamalarını ve son olarak söz konusu bu değişkenler arasında etkileşim olup olmadığını tespit etmek araştırmanın hedefi olarak belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında iki değişken arasında etki olup olmadığının tespit edilmesi amaçlandığından dolayı etkileşimsel model biçiminde desenlenmiş bir model kurgulanmıştır. Bu çerçevede, iyimserlik ve kötümserlik boyutları ile aşil sendromu ve alt boyutları arasındaki ilişki ve etkileşimler ayrı ayrı ele alınmıştır. Araştırmanın örneklem grubu Balıkesir ilinde bankacılık sektöründe çalışan toplam 356 çalışan oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında veri toplayabilmek adına, Dember vd. (1989) tarafından geliştirilen İyimserlik / Kötümserlik Aracı (OPI- Optimism/Pessimism Instrument) ölçeği ile birlikte Conray (2001) Aşil Sendromu Ölçeği kullanılmıştır. Veri analizi programı olan SPSS 21.0 kullanılarak da analizler gerçekleştirilmiştir.

Elde edilen bulgulara göre iyimserlik boyutu ile aşil sendromunun alt boyutları arasında düşük ve orta düzeyde ($r=-,309$ ile $r=-,489$ aralığında, $p<0,00$) negatif yönlü anlamlı bir ilişkiler olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Kötümserlik boyutu ile aşil sendromunun alt boyutları arasında düşük ve orta düzeyde ($r=,360$ ile $r=,562$ aralığında, $p<0,00$) pozitif yönlü anlamlı bir ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca iyimserlik algılamalarının, aşil sendromu algısına yönelik varyansı %39 oranında açıkladığı ve $[(\beta=-,229), (p<0.05)]$ ($R^2:,039$; $p:,000$) düzeyinde, negatif yönde etkilediği; kötümserlik algılamalarının, aşil sendromu algısına yönelik varyansı %44 oranında açıkladığı ve $[(\beta=,340), (p<0.05)]$ ($R^2:,044$; $p:,000$) düzeyinde, pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aşil, Aşil Sendromu, İyimserlik ve Kötümserlik, Banka Çalışanları

ABSTRACT

The general purpose of this study; the aim is to determine whether the optimism and pessimism anachronism of employees have an impact on Achilles syndrome. Within the scope of this general purpose, it was determined as the aim of the research to determine the perceptions of the participants about their optimism and pessimism, their perception of Achilles syndrome and its sub-components, and finally whether there is an interaction between these variables.

Method: Since it was aimed to determine whether there is an effect between the two variables, a model designed in the form of an interactive model was designed. In this framework, the relationships and interactions between optimism and pessimism dimensions and Achilles syndrome and its sub-dimensions are discussed separately. The sample group of the study consists of 356 employees working in the banking sector in Balıkesir province. In order to collect data within the scope of the research, Dember et al. Conray (2001) Achilles Syndrome Scale was used along with the Optimism / Pessimism Tool (OPI- Optimism / Pessimism Instrument) scale developed by (1989). Analyzes were also carried out using the data analysis program SPSS 21.0.

Results: According to the findings obtained, it was concluded that there was a low and moderate negative relationship between the optimism dimension and the sub-dimensions of Achilles syndrome ($r = -, 309$ to $r = -, 489$, $p < 0.00$). It was concluded that there was a significant positive and low-level relationship between the pessimism dimension and the sub-dimensions of Achilles syndrome ($r =, 360$ to $r =, 562$, $p < 0.00$). In addition, perceptions of optimism explain the variance towards perception of Achilles syndrome by 39% and negatively affect [$(\beta = -, 229)$, ($p < 0.05$)] ($R^2: , 039$; $p: , 000$); It was concluded that pessimism perceptions explain the variance towards perception of Achilles syndrome by 44% and positively affect [$(\beta =, 340)$, ($p < 0.05$)] ($R^2: , 044$; $p: , 000$).

Key words: Achilles, Achilles Syndrome, Optimism and Pessimism, Bank Employees

1. GİRİŞ

Stokastik sürecin hakim olduğu işletme hayatında çalışanlar, belirsizliğe karşı ya savunma karamsarlığını konuşlandırarak ya da iyimser takımlar kurarak tepki gösterebilmektedir. İşletme sahip ve yöneticileri ise, kötümserlerin kriz planlaması ile iyimserlerin tutumlarını eşleştirerek uzun vadeli varlıklarını devam ettirmeye odaklanmaktadır.

İşyerinde kötümserlik ile ilgili düşüncelerin hakim olması, bir yandan mevcut durum ve kaynakların korunması gerektiği düşüncesini hakim kılarken; diğer yandan istenmeyen durumlarla karşılaşıldığında hataları onarmaya çalışan en iyi müttefik düşüncelerini de hayata geçirmeye olanak sağlayabiliyor. Ancak genel anlamda gül rengi gözlükleri hiç çıkarmayan işletme yöneticilerinin veya kararlara katılan diğer paydaşların yanlış kararlar almasının da olasılık derecesini yükselttiği de ayrı bir durum ortaya çıkartıyor. Hatta aynı algı ve düşünceler, iyimserlik algılamalarının varlığında da söz konusu olabiliyor.

İşletme varlığı için endişe kaynağı oluşturan etmenlerin elimine edilmeye çalışıldığı, daha sağlıklı bir yirmibirinci yüzyılın anahtarının ne olacağı olgusu sürekli arana dursun, çalışanların asgari düzeyde endişeye kapılma durumunun en aza indirgenmesi, şahsi, yönetsel ve sistemsel etmenlerin bir arada düşünülmesi nedeni ile imkansız hale gelmektedir.

Çalışanlar bazında her pozitif yanlış pozitifdir anlayışını oluşturan aşıl sendromlu mağdur konumundaki çalışanlar; esasında başarılarını hile ölçeğinde ölçerek sürekli nöbet tutmakta olan çalışanlar olarak düşünülebilir. Hatta bu tür çalışanlar başarısızlıklarını içsel beceriksizlik olarak adfetmektedirler. Aşıl sendromlu çalışanların, yapıcı eleştiriyi ve övgüyü reddetmeleri motive edilmelerini zorlaştırmakla birlikte; risk alma eşiğinin düşük olması ve mükemmeliyetçi bakış açısının yarattığı anksiyete; stres bozukluğu, hastalık, düşük performans ve devamsızlık gibi işletme için daha pahalı sonuçlara neden olabilmektedir.

İşletmeler açısından aşıl sendromu, çalışanların performanslarını doğru ve gerçekçi değerlendirebilmelerinde, başka bir deyişle iç sahtekârlık ekibinin yönetilmesinde, iyimserlik ve kötümserlik anakronizmasının tampon görevi üstlenebileceğini söylemek mümkün olacaktır. Bu doğrultuda iyimserlik ve kötümserlik yaklaşımlarının, aşıl sendrom algısını değiştirebileceği varsayımına dayanarak yapılmış olan bu çalışmanın alan yazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu kavramlara yönelik yapılabilecek çalışmalara farklı bir bakış açısı kazandırmak ise yegane amacımızdır. Söz konusu kavramlar ile ilgili işletme alan yazında çalışmaya rastlanmamakla birlikte, psikoloji, sosyoloji gibi farklı alanlarda yazılmış literatür incelemeleri ile çalışmanın kavramsal kısmı hazırlanmış olup, yapılan alan araştırması ile elde edilen bulgular doğrultusunda da sonuç ve öner kısmı çalışmanın nihai aşamaya gelmesine olanak tanımıştır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Aşıl Sendromu (Gizli Başarısızlık Korkusu)

Doğada her canlı, hayatsal varlığının başlangıcından itibaren bir yaşam mücadelesi içinde yer alır. İnsan ise diğer canlılardan farklı olarak, bedensel, ruhsal ve düşünsel mozaiklerini bir araya getirerek, kendi normunu bulmaya ve kendini keşfetmeye çalışır. Bu nedenle insan olgusunu inceleyen bilim dalları, tinsel ve felsefi söylemlerde dahi insanın güçlü ve zayıf yanlarından bahsedilir.

Size, bu hayatta güçlü olduğunuz noktalar nelerdir? diye soru yöneltildiğinde, bedensel (maddi), zihinsel ve ruhsal (manevi) özelliklerinizi düşünür, bu üçlem içinde bir cevap verirdiniz. Hatta bu cevabını çok da detaylı düşünmenize bile gerek kalmaksızın verebilirdiniz. Çünkü hayatınız boyunca bu özelliklerinizi kullanarak geçirdiniz, hatta bu özelliklerinizi artırmaya gayret ettiniz.

Güçlü yanlardan bahsetmek güzel ve rahatlatıcıdır. Ama size, “bu hayatta başkalarından sakladığımız, açığa çıkmasından korktuğunuz sırlarınız veya zaaflarınız var mı?” şeklinde bir soru yöneltildiğinde düşünmeden

cevap verebilir misiniz? Bu durumda zaaf ve korkuların saklanması esasında olağan bir durumdur. Çünkü hayat başta dediğimiz gibi, bir mücadeleden ibarettir.

İnsanın güçlü yanlarına daha çok odaklanılmış olması, mitolojik hikaye ve olaylarda da kendine yer bulmuştur. Hatta insanlara tanrısal güçlerin yakıştırılması da esasında mistik güçlere sahip olma arzusundan kaynaklanmaktadır. Özellikle de Yunan mitolojilerinde birçok tanrısal veya yarı insan olarak adlandırılan savaşı kahramanlardan bahsedilmektedir. Bunlardan biri de, topuğundan tutularak ölümler ülkesinde bulunan Styx ırmağına batırılarak ölümsüzleştirilmeye çalışılan, bu yüzden de tek zayıf yanı topuğu olan Aşil'dir.

Her güçlü yaratılmışın, nihayetinde mutlaka zayıf, hatta ölümcül bir noktası vardır düşüncesi ile ele alınabilecek olan Aşil, nihayetinde Truva Savaşında topuğundan vurularak yaralanmıştır/öldürülmüştür (Gürel ve Muter, 2007:542). Aşil, sadece mitolojide değil, aynı zamanda tıp literatüründe de kullanılan bir kavramdır. İşletme literatürüne ise aşil sendromu olarak aktarılmış eklektik bir kavramdır.

Aşil sendromu ilk olarak Dr. Suzanne Imes ve Dr. Pauline Clance tarafından 1978 yılında “impostor sendromu” adı ile yüksek başarılı kadınlar için kullanılmış bir kavram olmakla birlikte, işletme literatürüne, “gizli başarısızlık korkusu”, “sahtekar sendromu”, “impostor sendromu”, “topuk yarası sendromu” ya da “sözde yetkinlik/başarısızlık” olmak üzere farklı isimlendirmeler ile aktarılmıştır.

Mesela Clarkson (1999) aşil sendromu'nu, topuk yarası meteforuyla ilişkilendirerek açıklamaya çalışmıştır. Topuk yarasının özelliği, çabuk geçmesine rağmen çok acı vermesidir (Yılmaz, 2012:842). Clarkson (1999)'a göre güçlü ve başarılı olmuş kişilerin illa ki bir zayıf noktası vardır ve bu zayıf noktanın başkaları tarafından fark edilmesinden sürekli korkarlar, bu durumun açığa çıkacağından dolayı içlerinde bir kurt vardır. Bu durumun ortaya çıkması ile utanılacak bir durumuna düşeceklerini ve sonunda aşağılanacakları düşüncesinden kendilerini alamazlar. (Kunt, 1999:5)'a göre, bu tür düşünceler ile aşil sendromuna kapılan kişiler, kendi açıklarını yani mecazi olarak topuklarını saklamak için “psikolojik bir zırh” oluştururlar, ama bu zırhın da açık kalan kısmını birileri bulacak diye de korkarlar. Bu düşünceler girdabında da bitkin düşer, güçsüz kalır ve sonunda fazla efor harcadıkları için yoğun bir strese maruz kalırlar.

Unutulmamalıdır ki sendromlar; insanları fiziksel, bedensel ve zihinsel olarak engelleyen unsurlardır. Sadece kişinin performansının düşmesine değil aynı zamanda kişilerin ruh halinin karamsarlığa dönüşmesine de neden olabilmektedir. Bu nedenle aşil sendromunun hem çalışanı, hem de işletmeyi olumsuz etkileyebileceğini söylemek mümkündür (<http://www.nlphaber.com/>).

Amerika'da yapılan bir araştırmada, aşil sendromuna yakalanan kişilerin gerçekte başarılı kişiler olduğu, fakat çevreleri tarafından bunun böyle anlaşılmasından kaygı duydukları, hatta daha çok kadınlar üzerinde ortaya çıktığı sonucuna ulaşıldığı ifade edilmiştir.

Sosyal medyalara da ara ara çıkan haberlerden de görülebileceği gibi Tina Fey, Maya Angelou, Emma Watson, Sheryl Sandberg, Sonia Sotomayor, Linda Kelsey gibi birçok yüksek profilli kadın ünlüler ve figürler, kariyerleri sırasında yoğun bir aşıllık hissi yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin, yaşamının sonunda Albert Einstein, Belçika Kraliçesi Elisabeth'e, hayatının çalışmasının abartılı saygısı konusundaki rahatsızlığı hakkında kendisine “istemsiz bir dolandırıcı” olarak atıfta bulunması da akıllarda kalan bir açıklama olmuştu (Broadbridge ve Fielden, 2018:217).

Harvard mezunu bir oyuncu olan Natalie Portman, birkaç yıl önce dokunaklı bir konuşmada “Bir hata olmuş gibi hissettim” dediği zaman Harvard öğrencisi olarak yaşadığı şüpheyi anlatmıştı. Starbucks'ın başkanı ve CEO'su olan Howard Schultz ise “bu şirkette olacak kadar akıllı olmadığımı ve her ağzımı açtığımda sadece aptal bir oyuncu olmadığımı kanıtlamak zorunda kalacağım” diyerek sadece kendisinin değil, tanıdığı CEO'ların da aynı şekilde hissettiklerini-e yönelik açıklamalarda bulunmuştu (<https://hbr.org/>).

Jessica Collet ve Jade Avelis isimli sosyologlar ise 460 doktora öğrencisi üzerinde yaptıkları araştırmada, akademisyenlerin aşil sendromu yaşadıkları sonucuna varmışlardır. Ayrıca performans beklentisi yüksek olan ailelerin çocuklarında ve mükemmeliyetçi kişilerde (Yenici, 2018:12), çelişkili, aşırı koruyucu ve destekleyici olmayan ailelerde de aşil sendromunun daha sık görüldüğünü ifade etmişlerdir (Want ve Kleitman, 2006:963).

Aşil deneyimlerinin ılımlı hale gelmesinde toplumsal etkilerin bazı roller oynayacağını savunan araştırmalar da söz konusudur. Örneğin, başarılılar azınlık gruplarını, çoğunluk gruplarına göre daha paradoksal olarak dezavantajlı ve özyeterliliğini düşürebilmektedir (Kumar ve Jagacinski, 2006). Başarılı popülasyonlarda aşil sendromu, başarılı insanların yaklaşık yüzde 40'ının cinsiyetlerinden bağımsız olduğu tespit edilmiştir. 1980'lerde yapılan araştırmalarda erkeklerin ve kadınların yüzde 70'inin kariyerlerinin bir noktasında aşil

sendromu yaşadıkları tespit edilmiştir (Matthews ve Clance, 1985). Bu araştırmalar ışığında aşıl sendromunun, ayrımcılık yapmayarak, her demografiden insanları muzdarip bırakabildiği, ancak azınlıklar ve kadınlar açısından daha fazla etkilendiği, nihayet bu sendromunun kökenlerinin daha çok ailesel ve sosyal sözleşmelerden kaynaklanacağını ifade etmek mümkündür.

Aslında başarılı olan çalışanların şans eseri (iyi zamanlama) buldukları pozisyonda olduklarını, diğer çalışanların onlardan daha yetenekli ve zeki olduklarını düşünmekle birlikte, bir gün gerçek yüzlerinin ortaya çıkacağını ve maskelerinin düşeceği fikrine sahip olarak kendilerini suçlayabildikleri ve kendilerine inançlarını kaybetme riski olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Hele ki bir kişinin kendinden şüphe duyması, başarılarının, geçerliliğinin, yeterliliğinin ve kabiliyetinin gerçekçi bir değerlendirmesini belirlemelerine yardımcı olmakla birlikte "Empostorizm, diğer adıyla aşıl sendromu" yaşayan kişiler, meslektaşlarının ve amirlerinin onlardan çok fazla şey beklemesinden korkmaktadır.

2014 yılında yayınlanan bir araştırmada, insanların ekstra sorumluluklardan kaçınarak, başarıyı dış faktörlere atfettikleri, başarıya ulaşma ihtimali ile "keşfedilmekten" kaçınmak arasında sürekli bir iç mücadele yaşadıkları ve işlerinde mutsuz hissetme eğiliminin oldukları ifade edilmiştir. Hatta impostor sendromlu kişilerin pozisyonlarında kalma eğiliminde olduklarını, çünkü daha iyisini yapabileceklerine inanmadıkları sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir. Bu tür kişilerin değerlerini inkar ettikleri, bu nedenle maaşlarının arttırılmasını talep etmedikleri yani daha fazla parayı hak ettiklerine inanmadıklarını ama görev ve hedef belirleme konusunda aşırıya gidebildikleri, ama kendilerini son derece zorlayıcı hedefler belirlerken, bu hedeflere ulaşmadıklarında hayal kırıklığı yaşadıkları ifade edilmiştir (www.medicalnewstoday.com).

Aşıl sendromu konusunda uzman olarak kabul edilen Dr. Valerie Young'a göre, beş tip "aşıl" vardır:

Uzman, bir işi bitirirken konu hakkında her şeyi bildiklerini hissedene kadar tatmin olmaz. Uzmanlar sürekli yeni bilgi arayışındadır, bu da görevleri ve projeleri tamamlamalarını engeller. Her şartı yerine getirmedikleri için iş başvurusu yapmaktan kaçınanlar uzman kategorisine girebilirler.

Mükemmeliyetçi, genellikle çalışmalarından memnun değiller. İyi yaptıkları şeyleri kutlamak yerine daha iyi yapabildikleri alanlara odaklanma eğilimindedirler.

Doğal deha, tipik olarak hızlı ve kolay bir şekilde yeni bir beceriye hakim olurlar ve yapamadıklarında genellikle utanırlar ve zayıflarlar.

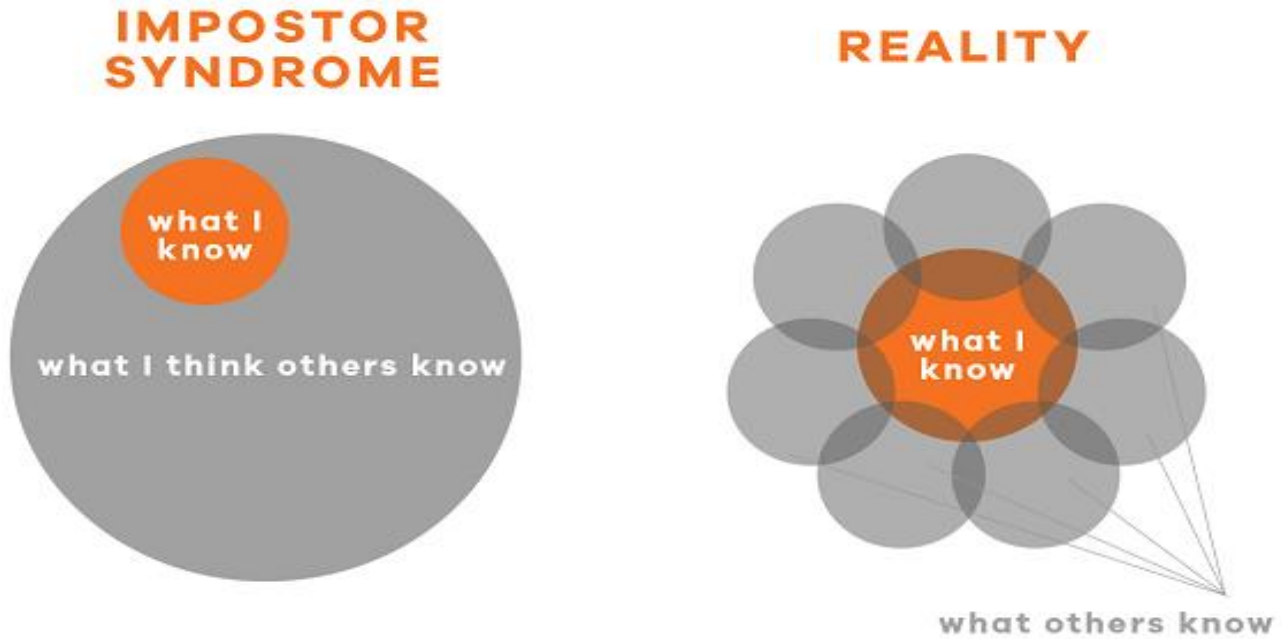
Solist, aynı zamanda "engebeli bireyci" olarak da bilinir. Yalnız çalışmayı tercih ediyorlar ve yardım istemenin yetersizliklerini ortaya çıkaracağına inanıyorlar. Değerlerini kanıtlayabilmeleri için yardımı geri çevirir.

Süper kahraman, genellikle tüm alanlarda mükemmeldir, çünkü kendilerini çok zorlarlar. Birçok işkolik süper kahraman olarak sınıflandırılabilir. Bu aşırı iş yükü sonunda fiziksel sağlığı, zihinsel refahı ve başkalarıyla ilişkileri etkileyebilecek tükenmişliğe yol açacaktır.

Yeni zorluklar: Bir promosyon gibi yeni bir fırsat ya da başarı, "aşilliği" tetikleyebilir. Üstün yetenekli bir kardeşle büyümek, bir kardeşin istisnai olduğu düşünülürse, kişi kökleşmiş duygular geliştirebilir.

Suçluluk, kaygı, stress, mükemmeliyetçilik, sosyal reddedilme korkusu, başarılarını mutsuzca inkar etme ve yüksek ebeveyn beklentilerinin çemberinde yer alan kişiler Aşıl sendromu olan kişilerdir (Kets de Vries, 1990). Teknolojik Devlerde Çalışanların %58'i bu sendromdan muzdarip Uluslararası Davranış Bilimleri Dergisi, bireylerin cinsiyetlerine, yaşlarına ve iş rollerine rağmen yaklaşık % 70'inin kariyerlerinde veya yaşamlarında en az bir kez Impostor Sendromundan muzdarip olacağını bildiren bir rapor yayınladı. Bir anketi yanıtlaması istenen 10.000'den fazla kör katılımcı ile yakın tarihli bir araştırma raporu, Expedia, Google, Apple, Lyft ve benzeri teknolojik devlerdeki çalışanların yaklaşık% 58'inin aşıl sendromundan muzdarip olduğunu ve sıklıkla iş arkadaşlarından yeteneksizliklerinin keşfedeceklerinden çekinmektedirler. Bu sendromdan muzdarip ilk üç şirket Expedia (çalışanların% 73'ü), Salesforce (% 67 çalışanı), bir çalışan kuruluşta 14 yıl çalışmasına rağmen bir aşillik hissettiğini iddia etmiştir, Amazon (% 64 çalışanı). Apple Inc.'in% 45 ile en düşük çalışan sayısına sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Vergauwe ve meslektaşlarından (2015) yaptığı çalışmada Belçika beyaz yakalı 201 işçi örneğinde sahtekarlık eğilimleri yüzde 20'lik bir yaygınlık oranı buldular, cinsiyete göre önemli bir fark bulunmadılar ve daha düşük seçicilik, iş doyumu ve vatandaşlık ve daha yüksek mükemmeliyetçilik, nevroitiklik ve devamlılık taahhüdü (duygu) dahil olmak üzere ilgili kişilik yapıları ve çalışma sonuçları ağına destek buldular. (www.medlife.com). Krizin herkesin üstüne yağmur gibi yağdığı bir dönemde sizi koruyacak şemsiyenizin sağlamlığı kadar fırtınaya uygun olması ve onu tutan ellerin de önemli olduğunu unutmayalım. Doğru önlemler doğru bir ekleme, doğru

uygulamalarla kronikleşme eğilimi yüksek olan sendromların kıskacından sizi kurtarabilir. Örgütsel iç çevrenizin bağışıklık sistemi de güç kazanabilir. Başarı bir nokta değil bir yolculuktur. İşletme, tepe yönetimiyle birlikte yaşam çevriminin her evresinde kendiyile yüzleşmek zorundadır (<https://avmdergi.com/>).

Şekil 1: İmposter sendromlu kişiler nasıl hisseder? (<https://blog.usejournal.com>).

Daha başarılı ve yetenekli olursanız, aptal ve sahte olduğunuzu düşünme olasılığınız o kadar artar. Anahtar gerçeklik ve algı gerçekliği ve hala başarılı ve hedeflerine ulaşırken bir sahtekarlık gibi hissediyorum ile başa çıkmak yattıyor.

2.2. İyimserlik ve Kötümserlik

İyimserlik, olaylara iyi tarafından bakabilme ve gelecekte iyi sonuçların olacağını bekleme eğilimidir (<http://dictionary.reference.com>). Daco (1989) ya göre iyimserlik, yaşama karşı pozitif duygular besleme, yüksek moral, problem çözebilme yeteneği, akademik ve mesleki üstünlük, depresyona yakalanmamak için önemli bir yoldur. Kötümserlik ise ruhsal çöküntü, pasif olma durumu, başarısızlık, sosyal yetersizlik, hastalık ve ölümün bir yansımasıdır.

Kötümser kişiler, kötü olayların uzun süre devam edeceğine, yaptıkları her şeye zarar vereceğine ve kendi kusurları olduğuna inanma eğilimindedirler. Bu dünyanın aynı sert vuruşlarıyla karşı karşıya kalan iyimserler, talihsizliği ters yönde düşünmektedirler. Yenilginin sadece geçici bir aksilik olduğuna, nedenlerinin bu dava ile sınırlı olduğuna inanma eğilimindedirler. İyimserler yenilginin onların hatası olmadığına koşullar, şanssızlık ya da başka insanların bunu getirdiğine inanmaktadırlar. Bu insanlar yenilgiden etkilenmemekte, kötü bir durumla karşılaştıklarında, bunu bir meydan okuma olarak algılamaktalar ve daha çok uğraşmaktadırlar. Kelimenin tam anlamıyla yüzlerce çalışma, kötümserlerin daha kolay vazgeçtiklerini ve daha sık depresyon yaşadıklarını göstermektedirler (Seligman, 2006:205).

İyimserler göreve geldiklerinde, karamsarlara göre seçilmeye daha yatkındırlar. İyimserlerin sağlıkları alışılmadık derecede iyidir. Seligman'a göre kötümserler aslında iyimser olmayı yeni bir dizi bilişsel beceri öğrenerek öğrenebilirler (Seligman, 2006:205). Seligman, insanların "iyimserliği öğrenmesine" kötü olayları içsel, istikrarlı ve küresel nedenlerle kötümser olarak tanımlanırken; dışsal, istikrarsız ve spesifik nedenler iyimser olarak tanımlanmaktadır (Buchanan ve Seligman, 1995). Kötümserlik olgusunun bir başka yanı da çaresizliktir. Çaresizlik, yapmayı seçtiğiniz hiçbir şeyin size olanları etkilediği durumlardır. Hayat tamamen çaresizlikle başlamaktadır. Bebeklik ve son yıllarımız arasındaki uzun dönem çaresizlikten çıkıp kişisel kontrol kazanma sürecidir. Kişisel kontrol, bireyin gönüllü eylemleriyle şeyleri değiştirme yeteneği anlamına gelmekle birlikte çaresizliğin tam tersidir. Ancak, kontrolünü ele geçirebileceğimiz ya da kontrolü başkalarına devredebileceğimiz ya da kadere atabileceğimiz, geniş, sahipsiz bir eylem bölgesi vardır. Bu eylemler, hayatlarımızı yönetme şeklimizi, diğer insanlarla nasıl başa çıkacağımızı, yaşamımızı nasıl kazandığımızı-normalde bir dereceye kadar seçtiğimiz varoluşun tüm yönlerini içermektedir. Kötümser kehanetler kendini gerçekleştirir. Ancak dikkatli araştırmalar, kötümser düşünme alışkanlıklarına sahip

kişilerin sadece aksilikleri felakete dönüştürebileceğini göstermektedir. Bunu yapmanın bir yolu kendi masumiyetlerini suçluluk duygusuna dönüştürmektir.

İyimserlik her derde deva değildir ama sizi depresyona karşı koruyabilmekte; başarı düzeyinizi yükseltebilmekte; fiziksel refahınızı artırabilmektedir. Başarısızlık olduğunda, bunun nedeni ya yetenek ya da arzunun eksik olmasıdır, yetenek ve arzu bolca mevcutsa ancak iyimserlik eksikse başarısızlık da ortaya çıkabilmektedir (Seligman, 2006:205). Carver ve Scheier iyimserliği eğilimsel olarak görür. İyimserlerin daha az fiziksel semptom, daha iyi sağlık alışkanlığı ve daha iyi başa çıkma stratejileri bildirdiklerini bulmuşlardır. “İyimser bir açıklayıcı üslup çaresizliği durdururken karamsar açıklayıcı üslup çaresizliği yaymaktadır.”

Yaşam, kötümserde olduğu gibi iyimserdeki aynı aksilikleri ve trajedileri etkilemektedir ancak iyimser onları daha iyi giymektedir. İyimser tekrar ayağa kalkarken kötümser vazgeçmekte ve depresyona girmektedir. İyimserler daha uzun süre yaşayabilmektedir. İyimser olmak daha bencil ve kendini iddialı olmayı öğrenmek değil, kendinizi başkalarına zorba yollarla sunmayı değil, sadece kendinizle nasıl konuşacağınız hakkında birtakım becerileri öğrenmeyi içermektedir. İyimserlik sadece bilgeliğin yararlı bir yardımcısıdır. Tek başına anlam sağlayamaz. İyimserlik, bireyin kendisi için belirlediği hedeflere ulaşmasına yardımcı olan bir araçtır. Karamsarlığın hem toplumda hem de kendi yaşamımızda oynayacağı bir rol vardır; bakış açısı değerli olduğunda karamsarlığa dayanma cesaretine sahip olmalıyız. Körü körüne bir iyimserlik değil, gözleri açıkken esnek iyimserlik, iyimserliktir. Karamsarlığın keskin gerçeklik duygusunu, karanlık gölgelerinde yaşamak zorunda kalmadan ihtiyacımız olduğunda kullanabilmeliyiz (Seligman, 2006:205).

Bunun aksine iyimserliği riskli gören çalışmalarda mevcuttur. İyimserliğin hızlı onaylanmaması, sonuçların beklentilerin altında kalması durumunda, iyimserliğin aşağı yönlü maliyetleri olumsuz etki ve hayal kırıklığı yaratacağıdır (Carroll, Sweeny ve Shepperd, 2006). İnsanlar bu değiş tokuşun farkında olabilirler: geri bildirim yakın olduğunda, insanların iyimserliği en yararlı bakış açısı olarak algılamaları daha az olasıdır, bunun yerine kötümserlik tavsiye edilir (Sackett ve Armor, 2009). İyimserlik ve karamsarlığın insanların davranışlarını ve duygularını etkileme yollarından bazıları için mantıklı bir temel öneriyor. Beklenti değeri modelleri, davranışın istenen hedeflere ulaşmayı amaçladığı fikri ile başlamaktadır (Carver ve Scheier, 1998). Bir meydan okuma ile karşı karşıya kalırken, ilerleme zor ve yavaş olsa bile iyimserler kendinden emin ve kalıcı olmalıdır. Kötümserler daha şüpheli ve tereddütlü olmalıdır. İyimserler iyi sonuçlar beklediklerinden, muhtemelen daha olumlu bir duygu karışımı yaşayacaklardır. Kötümserler kötü sonuçlar beklediklerinden, daha olumsuz duygular yaşamalıdırlar - kaygı, üzüntü ve umutsuzluk. İyi bir araştırma bu tür duygusal farklılıkların kanıtını bulmuştur (Scheier ve ark., 2001). İyimserlik, işte olduğu varsayılan potansiyel nedensel güçlerin daha geniş bir görüşüne sahiptir. İnsanlar iyimser olabilirler çünkü son derece yeteneklidirler, çünkü çok çalışmaktadırlar, çünkü kutsanmışlardır, çünkü şanslıdırlar, çünkü doğru yerlerde arkadaşlarına sahiptirler veya iyi sonuçlar üreten bu veya diğer faktörlerin herhangi bir kombinasyonu (Murphy vd., 2000). Karamsarlığın nevroitiklik (endişe, hoş olmayan duygular yaşama ve karamsar olma eğilimi ile tanımlanan) yapısına oldukça benzediği de belirtilmiştir (Nigh ve Esakkiappan, 2015:7).

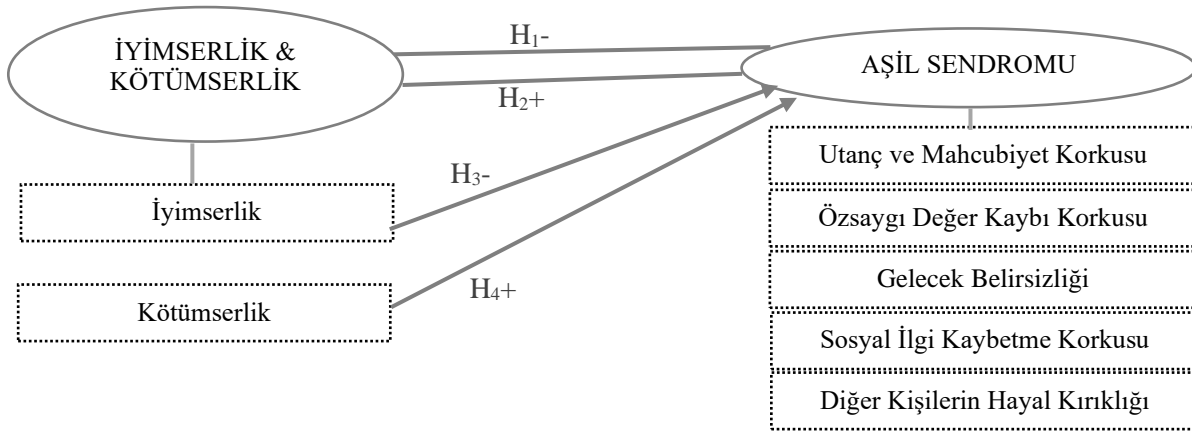
3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİ ve BULGULARI

3.1. Araştırmanın Amaç ve Yöntemi

Bu çalışmanın genel amacı, çalışanların iyimserlik ve kötümserlik anakronizmasının aşıl sendromu alguları üzerinde etkili olup olmayacağını tespit etmeye yöneliktir. Bu amaç aşıl sendromu değişkeni üzerinde iyimserlik ve kötümserlik değişkenlerinin etkileşimi söz konusu ise, hangi yönde bir etkileşim oluşabileceği belirlenmesi de alt amaç olarak hedeflenmiştir. Söz konusu değişkenler üzerinde işletme literatüründe çalışma yapılmamış olmasından dolayı, çalışmanın diğer bilim dalları ile ilişkilendirilmiş eklektik bir çalışma olması alan yazın için önemli olabileceği düşünülmüştür. Alan yazında kısıtlı da olsa iyimserlik ve kötümserlik algısı ile aşıl sendromuna yönelik çalışmalar literatür kısmının oluşmasında kavramsal yapıyı oluşturmuştur. Anket formu ve analiz çalışmaları ile elde edilen bulguların yorumlanması ile de çalışmanın nicel araştırma bölümü tamamlanmıştır. Elde edilmiş anket formu verileri, frekans, korelasyon ve regresyon analizlerine tabi tutulmuş olup, SPSS programı kullanılarak, analizler sonucu elde edilen bulgular neticesinde öneri ve sonuç kısmı ile çalışma nihai haline ulaşmıştır.

3.2. Araştırmanın Model ve Hipotezleri

Araştırmamıza ait araştırma modeli şekil 2’de sunulmuştur.

MODELE YÖNELİK ANA HİPOTEZLER

- H₁: İyimserlik algısı ile aşıl sendromu arasında negatif yönlü bir ilişki vardır
H₂: Kötümserlik algısı ile aşıl sendromu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır
H₃: İyimserlik algısının aşıl sendromu üzerinde negatif yönlü bir etkisi vardır
H₄: Kötümserlik algısının aşıl sendromu üzerinde pozitif yönlü bir etkisi vardır

Şekil 2. Araştırma Modeli

Araştırmada iyilik ve kötümserlik algılarının aşıl sendromu üzerinde etkisi olur mu? soruna cevap aranmaktadır. Ana amaç doğrultusunda test edilmek istenilen hipotezler ise aşağıdaki sıralanmıştır.

H₁: İyimserlik algısı ile aşıl sendromu arasında negatif yönlü bir ilişki vardır.

H₂: Kötümserlik algısı ile aşıl sendromu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.

H₃: İyimserlik algısının aşıl sendromu üzerinde negatif yönlü bir etkisi vardır.

H₄: Kötümserlik algısının aşıl sendromu üzerinde pozitif yönlü bir etkisi vardır.

3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Çalışmamızın ampirik kısmını için kullanılan ölçek formu temel olarak üç ana kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda anket uygulamasına katılmayı kabul eden katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik soru önermeleri yer almaktadır. Bu soru önermeleri, çoktan seçmeli seçenekler halinde katılımcılara sunulmuştur.

Anket formunun ikinci kısımda, iyimserlik ve kötümserlik algısını ölçmek için Dember vd. (1989) tarafından geliştirilen İyimserlik / Kötümserlik Aracı (OPI- Optimism/Pessimism Instrument) ölçeği kullanılmıştır. Söz konusu orijinal ölçek 56 soru önermesi ve üç boyuttan oluşmaktadır. 1-18 arası soru önermeleri iyimserlik boyutu, 19-36 arası soru önermeleri kötümserlik boyutu, 37-56 arası soru önermeleri ise dolgu boyutu olarak adlandırılmıştır. Araştırmamız için iyimserlik ve kötümserlik boyutları gerekli olduğu için iki boyut kullanılmıştır.

Çalışmanın bağımlı değişkeni olan aşıl sendromunu ölçmek için ise orijinali Conray (2001) tarafından geliştirilen, Kahraman ve Sungar (2016) tarafından da Türkçeye uyarlanmış olan Aşıl Sendromu Ölçeği kullanılmıştır. Söz konusu orijinal ölçek 41 soru önermesinden ve 5 boyuttan oluşmaktadır. 1-11 arası soru önermeleri utanç duyma ve mahcup olma korkusu boyutu, 12-19 arası soru önermeleri öz saygı değerlerinin düşeceği korkusu boyutu, 20-24 arası soru önermeleri geleceğin belirsizliği boyutu, 25-33 arası soru önermeleri sosyal ilgi kaybetme boyutu ve 34-41 arası soru önermeleri diğer kişileri hayal kırıklığına uğratmak boyutu olarak isimlendirilmiştir.

Aşıl sendromu ve iyilik-kötümserlik soruları, 5’li likert yöntemi ile sorulmuş ve bu doğrultuda cevaplandırmaları istenmiştir.

3.4. Araştırmanın Ana Kültesi ve Örnekleme

Araştırmanın ana evrenini, Balıkesir ilinde bankacılık sektöründe çalışan ortalama 2.100 kişiden oluşmaktadır. Ana evreni temsil edebilme adına 325 örnekleme ulaşılmış hedeflenmiştir (%95 güven seviyesi, %5 kabul edilebilir hata oranı). Tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenmiş olan çalışanlara 400 adet anket formu dağıtılmış olup, anketlerden 372 adeti geri dönmüştür. Eksik ve hatalı olarak doldurulan 16 adet anket analiz dışında bırakılmış olup, toplam 356 örnekleme grubunun verdiği yanıtlar analize tabi tutulmuştur.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI ve TARTIŞMA

4.1. Demografik Özelliklere Yönelik Bulgular

Analiz sonucu elde edilen bulgulara göre, katılımcıların demografik özellikleri tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulguları

Yaş	Sayı	%	Medeni Durum	Sayı	%
21-30	179	50,2	Evli	171	48,1
31-40	114	32,1	Bekâr	185	51,9
41-50	46	12,9	Cinsiyet	Sayı	%
51-60	17	4,8	Erkek	162	45,5
Eğitim	Sayı	%	Kadın	194	54,5
Orta Öğretim	-	-	Çalışma Süresi	Sayı	%
Lise	12	3,4	1 Ay - 1 yıl	77	21,6
Ön Lisans	86	24,2	1-5 Yıl	211	59,3
Lisans	237	66,6	6-10 Yıl	45	12,6
Lisansüstü	21	5,8	11-15 Yıl	17	4,8
Katılımcı Sayısı Toplamı (n:356)			16 Yıl +	6	1,7

Araştırmaya dahil olan örnekleme grubunun yaş dağılımlarına bakıldığında 21-30 (%50,2) yaş grubunda en fazla yığılmanın olduğu, bu sonucu 31-40 yaş grubunun (%32,1) izlediği, en az yığılmanın ise 51-60 yaş grubunun (%4,8) olduğu tespit edilmiştir. Eğitim durumları incelendiğinde, en fazla yığılmanın lisans eğitimi alanlar grubunda (%66,6), en az yığılmanın lise düzeyinde eğitim alanların (%3,4) olduğu belirlenmiştir. Örnekleme grubunun medeni durumları incelendiğinde %48,1’inin evli, %51,9’unun bekar oldukları belirlenmiştir. Aynı şekilde örnekleme grubunun cinsiyet dağılımlarına bakıldığında %45,5’inin erkek, %54,5’inin kadınlardan oluştuğunu söylemek mümkündür. Son olarak çalışma süreleri açısından en çok yığılmanın 1-5 yıl arası (%59,3) çalışanlar grubunda olduğu, en az yığılmanın ise 16 yıl ve üstünde (%1,7) olduğu tespit edilmiştir.

4.2. Ölçeklere Yönelik Faktör Analizleri ve Güvenirlilik Bulguları

Araştırma verisi elde etmek amacı ile kullanılan ölçekler için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Soru önermelerinin kendi içinde yapısal geçerliliğini tespit edebilmek için, Kaiser Meyer Olkin katsayısı ve Bartlett Sphericity değerleri incelenmiştir. Ölçek ve alt boyutlarını oluşturan soru gruplarının kendi içerisinde güvenirliliğini tespit edebilmek için ise Cronbach Alfa değerine bakılmıştır. Elde edilen analiz bulguları tablo 2 ve Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 2. İyimserlik ve Kötümserlik Ölçeği Faktör ve Güvenirlilik Analizi Bulguları

Boyutlar	Soru Önermeleri	Açıklanan Varyans	Toplam Varyans	Cronbach's Alpha	Toplam Cronbach's Alpha
İyimserlik Boyutu	1-20	41,43	77,64	,817	,885
Kötümserlik Boyutu	21-40	36,21		,830	
Kaiser Meyer Ölçek Güvenirliliği			,901		
Bartlett's Küresellik Testi Ki-Kare			4366,601		
Sd			300		
P Değeri			,000		

İyimserlik ve kötümserlik ölçeğinin “iyimserlik boyutu”nu 1-20 arası soru önermeleri oluşturmaktadır. Söz konusu soru önermeleri ,661 ile ,823 değer aralığında faktör yükleri almışlardır. Yeterli faktör yükü aldıkları için de hepsi analize tabi tutulmuştur. İyimserlik boyutu toplam varyansın 41,43’ünü açıklayabilmektedir. Güvenirlilik değeri ise ,817’dir.

İyimserlik ve kötümserlik ölçeğinin “kötümserlik boyutu”nu 21-40 arası soru önermeleri oluşturmaktadır. Söz konusu soru önermeleri ise ,592 ile ,766 değer aralığında faktör yükleri almışlardır. Yeterli düzeyde faktör yükü aldıkları için de soru önermelerinin hepsi analize tabi tutulmuştur. Kötümserlik boyutu toplam varyansın 36,21’ini açıklayabilmektedir. Güvenirlilik değeri ise ,830’dur.

İyimserlik ve kötümserlik ölçeğinin genel güvenirlilik derecesi ise ,885 (KMO: ,901; Ki-Kare: 4366,601; sd: 300; p:.,000) olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin alt boyutlarının toplam varyansın %77,64’ünü açıklayabildiği belirlenmiştir. Ulaşılan bu bulgular sonucunda İyimserlik ve kötümserlik ölçeğinin sosyal bilimler araştırmaları için yeterli geçerlilik düzeyine sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Aşıl Sendromu Ölçeği Faktör ve Güvenirlilik Analizi Bulguları

Boyutlar	Soru Önermesi	Açıklanan Varyans	Toplam Varyans	Cronbach's Alpha	Toplam Cronbach's Alpha
Utancı Duyma ve Mahçup Olma Korkusu Boyutu	1-11	33,72	79,46	,769	,819
Özsaygı Değer Kaybı Korkusu	12-19	20,36		,745	
Gelecek Belirsizliği Boyutu	20-24	13,24		,731	
Sosyal İlgi Kaybetme Korkusu Boyutu	25-33	8,03		,804	
Diğer Kişilerin Hayal Kırıklığı Boyutu	34-41	4,11		,729	
Kaiser Meyer Ölçek Güvenirliliği				,811	
Bartlett's Küresellik Testi Ki-Kare				6282,327	
Sd				790	
P Değeri				,000	

Aşıl sendromu ölçeğinin “utanç duyma ve mahçup olma korkusu boyutu”nu 1-11 arası soru önermeleri oluşturmaktadır. Söz konusu soru önermelerinin ,598 ile ,849 değer aralığında faktör yükü aldıkları tespit edilmiş olup, yeterli düzeyde yük aldıkları için soru çıkartmaksızın hepsi analize tabi tutulmuşlardır. Utancı duyma ve mahçup olma korkusu boyutu toplam varyansın 33,72’sini açıklayabilmektedir. Güvenirlilik değeri ,769’dur.

Aşıl sendromu ölçeğinin “özsaygı değer kaybı korkusu boyutu”nu 12-19 arası soru önermeleri oluşturmaktadır. Söz konusu soru önermelerinin ,621 ile ,773 değer aralığında faktör yükü aldıkları tespit edilmiş olup, yeterli düzeyde yük aldıkları için soru çıkartmaksızın hepsi analize tabi tutulmuşlardır. Özsaygı değer kaybı Korkusu boyutu toplam varyansın 20,36’sını açıklayabilmektedir. Güvenirlilik değeri ,745’tir.

Aşıl sendromu ölçeğinin “sosyal ilgi kaybetme korkusu Boyutu”nu 20-24 arası soru önermeleri oluşturmaktadır. Söz konusu soru önermelerinin ,700 ile ,746 değer aralığında faktör yükü aldıkları tespit edilmiş olup, yeterli düzeyde yük aldıkları için soru çıkartmaksızın hepsi analize tabi tutulmuşlardır. Sosyal ilgi kaybetme korkusu boyutu toplam varyansın 13,24’ünü açıklayabilmektedir. Güvenirlilik değeri ,731’dir.

Aşıl sendromu ölçeğinin “Sosyal ilgi kaybetme korkusu boyutu”nu 25-33 arası soru önermeleri oluşturmaktadır. Söz konusu soru önermelerinin ,604 ile ,706 değer aralığında faktör yükü aldıkları tespit edilmiş olup, yeterli düzeyde yük aldıkları için soru çıkartmaksızın hepsi analize tabi tutulmuşlardır. Sosyal ilgi kaybetme korkusu boyutu toplam varyansın 8,03’ünü açıklayabilmektedir. Güvenirlilik değeri ,804’tür.

Aşıl sendromu ölçeğinin “Diğer kişilerin hayal kırıklığı boyutu”nu 34-41 arası soru önermeleri oluşturmaktadır. Söz konusu soru önermelerinin ,629 ile ,821 değer aralığında faktör yükü aldıkları tespit edilmiş olup, yeterli düzeyde yük aldıkları için soru çıkartmaksızın hepsi analize tabi tutulmuşlardır. Diğer kişilerin hayal kırıklığı boyutu toplam varyansın 4,11’ini açıklayabilmektedir. Güvenirlilik değeri ,729’dur.

Aşıl sendromu ölçeğinin genel güvenirlilik derecesi incelendiğinde ,819 (KMO: ,811; Ki-Kare: 6282,327; sd: 790; p:.,000) olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin alt boyutlarının toplam varyansın %79,46’sını açıklayabildiği belirlenmiştir.

4.3. Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Korelasyon Sonuçları

İyimserlik ve kötümserlik boyutlarının, aşıl sendromu ve alt bileşenleri erinde etkili olup olmadığının tespit edilmeye çalışıldığı bu çalışmada, öncelikli olarak değişkenler arasında korelasyon ilişkisinin olup olmadığını tespit edebilmek için korelasyon analizi yapılmıştır. Verilerin parametrik nitelikte veri setinden oluşmasından dolayı da Pearson korelasyonu yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen veriler tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. İyimsizlik-Kötümsizlik ile Aşıl Sendromu Değişkenleri Arası Korelasyon Analizi Sonuçlar

Değişken/Alt boyut	1	2	3	4	5	6	7
İK							
İyimsizlik (1)	1						
Kötümsizlik (2)	-,489**	1					
Aşıl Send.							
Utancı Duyma ve Mahcup Olma Korkusu Boyutu (3)	-,423**	,360**	1				
Özsaygı Değer Kaybı Korkusu (4)	-,311**	,562**	,371**	1			
Gelecek Belirsizliği Boyutu (5)	-,466**	,388**	,359**	,318**	1		
Sosyal İlgı Kaybetme Korkusu Boyutu (6)	-,309**	,393**	,308**	,373**	,341**	1	
Diğer Kişilerin Hayal Kırıklığı Boyutu (7)	-,447**	,416**	,315**	,360**	,326**	,477**	1

Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed). (p < 0,01, * p < 0,05)

İyimsizlik-kötümsizlik ölçeğinin iyimsizlik boyutu ile aşıl sendromunun utanç duyma ve mahcup olma korkusu alt boyutu arasında ($r=-,423$, $p<0,00$) orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu; iyimsizlik boyutu ile aşıl sendromunun özsaygı değer kaybı korkusu alt boyutu arasında ($r=-,311$, $p<0,00$) düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu, iyimsizlik boyutu ile aşıl sendromunun gelecek belirsizliği alt boyutu arasında ($r=-,466$, $p<0,00$) orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu, iyimsizlik boyutu ile aşıl sendromunun sosyal ilgi kaybetme korkusu alt boyutu arasında ($r=-,309$, $p<0,00$) düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu ve son olarak iyimsizlik boyutu ile aşıl sendromunun diğer kişilerin hayal kırıklığı alt boyutu arasında ($r=-,447$, $p<0,00$) orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre iyimsizlik boyutu ile aşıl sendromunun alt boyutları arasında düşük ve orta düzeyde ($r=-,309$ ile $r=-,489$ aralığında, $p<0,00$) negatif yönlü anlamlı bir ilişkiler olduğunu söylemek mümkündür.

Bu sonuçlar doğrultusunda “iyimsizlik algısı ile aşıl sendromu arasında negatif yönlü bir ilişki vardır” ifadesi ile test edilmeye çalışılan Hipotez₁ kabul edilmiştir.

İyimsizlik-kötümsizlik ölçeğinin kötümsizlik boyutu ile aşıl sendromunun utanç duyma ve mahcup olma korkusu alt boyutu arasında ($r=,360$, $p<0,00$) düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu; kötümsizlik boyutu ile aşıl sendromunun özsaygı değer kaybı korkusu alt boyutu arasında ($r=,562$, $p<0,00$) orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu, kötümsizlik boyutu ile aşıl sendromunun gelecek belirsizliği alt boyutu arasında ($r=,388$, $p<0,00$) orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu, kötümsizlik boyutu ile aşıl sendromunun sosyal ilgi kaybetme korkusu alt boyutu arasında ($r=,393$, $p<0,00$) orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu ve son olarak kötümsizlik boyutu ile aşıl sendromunun diğer kişilerin hayal kırıklığı alt boyutu arasında ($r=,416$, $p<0,00$) orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre kötümsizlik boyutu ile aşıl sendromunun alt boyutları arasında düşük ve orta düzeyde ($r=,360$ ile $r=,562$ aralığında, $p<0,00$) pozitif yönlü anlamlı bir ilişkiler olduğunu söylemek mümkündür.

Bu sonuçlar doğrultusunda “kötümsizlik algısı ile aşıl sendromu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır” ifadesi ile test edilmeye çalışılan Hipotez₂ kabul edilmiştir.

4.4. Değişkenlere Ait Regresyon Sonuçları

Korelasyon bulguları incelendiğinde iyimsizlik algısı ile aşıl sendromunu arasında negatif yönlü, kötümsizlik algısı ile aşıl sendromunu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Ancak iyimsizlik ve kötümsizlik algılamalarının, aşıl sendromu üzerinde etkisinin olup olmadığını, etki söz konusu ise ne yönde ve ne derecede olduğunu tespit edebilmek amacı ile regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen regresyon analizi bulguları tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5: İyimsizlik-Kötümsizlik ile Aşıl Sendromu Değişkenleri Arasındaki Regresyon Analiz Sonuçları

Model	Katsayı				
	Beta (β)	t	Sig.	Mean	St.Dev.
İyimsizlik $R^2= ,039$ $F= 13,961$, $p= ,000$	-,229	3,826	,000	3,964	,356
Kötümsizlik $R^2= ,044$ $F= 12,634$, $p= ,000$,340	3,629	,000	3,419	,371
a.Predictors (Contant), Aşıl Sendromu					
Anova ^a :Sig.:,000 ^b	Coefficient ^a : Sig.:,000 ^b				

Değişkenler arası regresyon analizi bulgularına göre, bağımsız değişkenler olarak düşünülen iyimsizlik algılamalarının, bağımlı değişken olarak düşünülen aşıl sendromu algısına yönelik varyansı %39 oranında açıkladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda iyimsizlik algısının aşıl sendromu değişkenini [$(\beta=-,229)$, ($p<0,05$)] ($R^2: ,039$; $p: ,000$) düzeyinde, negatif yönde etkilediğini söylemek mümkündür.

Elde edilen bu bulgular neticesinde “iyimserlik algısının aşıl sendromu üzerinde negatif yönlü bir etkisi vardır” şeklinde kurgulanan Hipotez₃ kabul edilmiştir.

Değişkenler arası diğer regresyon analizi bulgularına göre, bağımsız değişkenler olarak düşünülen kötümserlik algılamalarının, bağımlı değişken olarak düşünülen aşıl sendromu algısına yönelik varyansı %44 oranında açıkladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda kötümserlik algısının aşıl sendromu değişkenini $[(\beta=,340), (p<0.05)]$ ($R^2=,044$; $p=,000$) düzeyinde, pozitif yönde etkilediğini söylemek mümkündür.

Elde edilen bu bulgular neticesinde ise “kötümserlik algısının aşıl sendromu üzerinde pozitif yönlü bir etkisi vardır” şeklinde kurgulanan Hipotez₄ kabul edilmiştir.

Bu bulgular ışığında çalışanların iyimserlik algısında artış meydana geldiğinde aşıl sendromuna ilişkin algılarında düşme meydana geleceği, kötümserlik algılamalarına yönelik artışların ise aşıl sendromu algısında artış meydana getireceğini söylemek mümkündür.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışanların kararlara katılma olgusu, kendini gerçekleştirmeleri, işletmeye değer katmaları gibi unsurların ön plana çıktığı insan kaynakları uygulamalarında, çalışanların en üst düzeyde performans göstermeleri için yapılacak her çalışma işletmenin amaçlarına daha kolay ulaşmasını sağlayabilir. Bu kapsamda çalışanların olumsuz duygu ve düşüncelerinin en minimum düzeye düşürülmesi istenilen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışanların iyimserlik ve kötümserlik algılarının dikkate alınması da, çalışanların daha iyi anlaşılmasına, beklenti ve isteklerinin doğru bir şekilde karşılanmasına olanak sağlayabilecektir. Bu iki kavramın aşıl sendromu ile ilişkilendirilmesi de ayrı bir değerlendirme konusu olarak düşünülebilir. Bu nedenle çalışanların iyimserlik ve kötümserlik algısının, aşıl sendromu algısı üzerinde etkisinin olup olmayacağı bu çalışmanın ana hareket noktası olmuştur.

Yapılan bu çalışmada, çalışanların iyimserlik ve kötümserlik anakronizmasının aşıl sendromu algıları üzerinde etkili olup olmayacağı, olası bir etkileşimin hangi yönde ve ne derecede olacağı tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca söz konusu değişkenler ile ilgili işletme literatüründe çalışma yapılmamış olması, bu çalışmanın diğer bilim dalları ile ilişkilendirilmiş eklettik bir çalışma olmasına ve alan yazına katkı sağlayabileceğine yönelik düşünce meydana getirmiştir. Araştırmada test edilen hipotezler ve kabul/red durumu aşağıdaki gibidir.

Tablo 6. Hipotezlerin Kabul/Red Durumu

H ₁ : İyimserlik algısı ile aşıl sendromu arasında negatif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL
H ₂ : Kötümserlik algısı ile aşıl sendromu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.	KABUL
H ₃ : İyimserlik algısının aşıl sendromu üzerinde negatif yönlü bir etkisi vardır.	KABUL
H ₄ : Kötümserlik algısının aşıl sendromu üzerinde pozitif yönlü bir etkisi vardır.	KABUL

İyimserlik-kötümserlik ölçeğinin iyimserlik boyutu ile aşıl sendromunun alt boyutları arasında ($r=-,423$, $p<0,00$), ($r=-,311$, $p<0,00$), ($r=-,466$, $p<0,00$), ($r=-,309$, $p<0,00$) ve ($r=-,447$, $p<0,00$) olmak üzere düşük ve orta düzeylerde negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre iyimserlik boyutu ile aşıl sendromunun alt boyutları arasında düşük ve orta düzeyde ($r=-,309$ ile $r=-,489$ aralığında, $p<0,00$) negatif yönlü anlamlı bir ilişkiler olduğunu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda “iyimserlik algısı ile aşıl sendromu arasında negatif yönlü bir ilişki vardır” ifadesi ile test edilmeye çalışılan Hipotez₁ kabul edilmiştir.

İyimserlik-kötümserlik ölçeğinin kötümserlik boyutu ile aşıl sendromunun alt boyutları arasında ($r=,360$, $p<0,00$); ($r=,562$, $p<0,00$); ($r=,388$, $p<0,00$); ($r=,393$, $p<0,00$) ve ($r=,416$, $p<0,00$) olmak üzere düşük ve orta düzeylerde pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre kötümserlik boyutu ile aşıl sendromunun alt boyutları arasında düşük ve orta düzeyde ($r=,360$ ile $r=,562$ aralığında, $p<0,00$) pozitif yönlü anlamlı bir ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda “kötümserlik algısı ile aşıl sendromu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır” ifadesi ile test edilmeye çalışılan Hipotez₂ kabul edilmiştir.

Çalışmanın ana amacını test etmek amacı ile değişkenler arası regresyon analizi yapıldığında ise, iyimserlik algılamalarının, aşıl sendromu algısına yönelik varyansı %39 oranında açıkladığı ve $[(\beta=-,229), (p<0.05)]$ ($R^2=,039$; $p=,000$) düzeyinde, negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulgu ile

“iyimserlik algısının aşil sendromu üzerinde negatif yönlü bir etkisi vardır” şeklinde kurgulanan Hipotez₃ kabul edilmiştir.

Regresyon analizi sonucunda diğer bir sonuç ise kötümserlik algılamalarının, aşil sendromu algısına yönelik varyansı %44 oranında açıkladığı ve $[(\beta=,340), (p<0.05)] (R^2:,044; p:,000)$ düzeyinde, pozitif yönde etkilediği sonucudur. Elde edilen bu bulgular neticesinde ise “kötümserlik algısının aşil sendromu üzerinde pozitif yönlü bir etkisi vardır” şeklinde kurgulanan Hipotez₄ kabul edilmiştir.

Bu sonuçlar kapsamında çalışanların aşil sendromu gibi olumsuz düşüncelere kapılmasının önüne geçilebilmesinin önemli olduğu, bu çerçevede çalışanların özellikle iyimserlik ve kötümserlik algılamalarına yönelik duyu ve düşüncelerinin etkili olabileceğini ifade etmek mümkündür. Bu kapsamda çalışanların aşil sendromuna yakalanmaması için kötümserlik algılamalarının azaltılması, iyimserlik algılamalarının ise artırılması önerilebilir. Bu kavramlar psikoloji ve sosyoloji alanlarında sıklıkla kullanılmış olmasına rağmen işletme literatüründe alan yazına rastlanmaması çalışmanın önemini arttırmaktadır. Balıkesir ilinde bankacılık sektöründe görev yapan çalışanlar üzerinde uygulanan bu çalışmanın, diğer sektör ve işletmelere de uygulanması alan yazın için katkı sağlayabilecektir. Çalışma sonuçlarının genelleme yapılamayacağı ise araştırmanın kısıtıdır. Çalışmada ele alınan değişkenlerin detaylı bir şekilde irdelenmesi, diğer olgular ile ilişkilendirilmesi ise ayrı bir önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- American Heritage Dictionary. Web: <http://dictionary.reference.com>. 20.01.2020.
- Broadbridge, A. M. ve Fielden, S. L. (2018). Research Handbook of Diversity and Careers, Edward Elgar, USA.
- Boden, M. (2009). Optimism, Cambridge University Press, 25, ss. 1-18.
- Buchanan, G. M. and Seligman, M. E. P. (1995). Explanatory Style, Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Carroll, P. J., Swenny, K. and Shepperd, J. A. (2006). Forsaking optimism. Review of General Psychology, 10, ss. 56 –73.
- Clarkson, P. (1999). “Aşil Sendromu-Gizli Başarısızlık Korkusunu Yenme”, Çev: S. Kunt, HYB Yayıncılık, Ankara.
- Daco, P. (1989). Çağdaş Psikolojinin Olağanüstü Başarıları çe: A. Gürün, Inkılap Kitabevi, İstanbul.
- Dember, W.N., Martin, S.H., Hummer, M.K., Howe, S.R. ve Melton, R.S. (1989). “The measurement of optimism and pessimism”, Current Psychological Research and Reviews, 8, ss. 109-119.
- Gürel, E. ve Muter, C. (2007). “Psikomitolojik terimler: Psikoloji literatüründemitolojinin kullanılması. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi”, 7(1), ss. 537-569.
- Kets De Vries, M.F.R. (1990). “The impostor syndrome: Developmental and societal issues”, Human Relations, 43 (7), ss. 667-686.
- Kumar, S. ve Jagacinski, C.M., (2006). “Imposters have goals too: The imposter phenomenon and its relationship to achievement goal theory”, Personality and Individual Differences, 40 (1), ss. 147-157.
- Legg, T.J. (2018). Medically reviewed by Timothy J. Legg, Ph.D., CRNP, Erişim Adresi: <https://www.medicalnewstoday.com/articles/321730.php#takeaway>
- Matthews, M. ve Clance, P.R. (1985). Treatment of the impostor phenomenon in psychotherapy clients, Psychotherapy in Private Practice, 3 (1), ss. 71-81.
- Night, C.,R. ve Esakkiappan, C. (2015). Optimistic and Pessimistic Adolescence: A comparison of Physical Fitness and Physiological Variable, Anchor Academic Publishing, Hamburg s.212.
- Sackett, A. M. ve Armor, D. A. (2009). Manipulating the reasons for optimism (and pessimism): Reversing bias by shifting consequences. Unpublished manuscript.
- Seligman, M. (2006). Learned Optimism: How to Change Your Mind and Your Life, New York.
- Want, J. ve Kleitman, S. (2006). Imposter phenomenon and self-handicapping: Links with parenting styles and self-confidence, Personality and Individual Differences, 40 (5), ss. 961-971.

Yenici, H. (2018). Yöneticilik Sendromları ve Cam Tavan Sendromunun Örgütlerde Uygulanmasına (İstanbul Vakıf Üniversiteleri Kadın Akademik Personeline) Yönelik Bir Uygulama, Yüksek Lisans, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz, M. (2012). Kendiliğın Çözümlemesi Narsistik Kişilik Bozukluğu Yönünden Tepegöz Kişiliğinin İncelenmesi, International Journal of Social Science, 7, ss. 835-845.

Young, V. (2011). The secret thoughts of successful women, NY: Random House, New York.

İnternet Kaynakları

<http://www.anadolugazetesi.com/makale/asil-sendromu-ve-5-m-kurali>

<http://www.nlphaber.com/nlp-haber-198/sizin-sendromunuz-hangisi.html>

<https://avmdergi.com/avm-yonetimi-sendromlarindan-cikis-yolu/>

<https://blog.usejournal.com/5-stratagies-for-managing-imposter-syndrome-858699c10f3e>

<https://www.dictionary.com/browse/optimism>